

Szűsz Szilvia

Az Egyesült Királyság szerepe a nemzetközi békefenntartásban

A tanulmány három, az államok közötti nemzetközi kapcsolatok működtetésében, valamint a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában legfontosabb szerepet játszó nemzetközi szervezet – az ENSZ, az Európai Unió és a NATO – béketámogató tevékenységének brit vonatkozásait vizsgálja. Az Egyesült Királyság számára legjelentősebb békefenntartó katonai műveletek elemzésével arra keresi a választ, hogy milyen mélyebb okok húzódnak meg a jelenség mögött, miszerint Nagy-Britannia aránytalanul nagyobb részt vállal a NATO által vezetett katonai missziók támogatásából, mint a másik két nemzetközi szervezet vezetésével működő műveletekből. Az írás – területi korlátaiból fakadóan – csak a jelenleg is zajló, és azok közül is csak az Egyesült Királyság szempontjából legfontosabb, a nemzetközi szervezetek égisze alatt működő béketámogató műveletek elemzésére szorítkozik.

A hidegháború lezárulása és ezzel egyidejűleg a homogén katonai és politikai szövetséget jelentő Szovjetunió szétesése a világ minden részén befolyást gyakorolt az ezt követően kirobbanó konfliktusok természetére. A bipoláris világban jelentkező válságok hátterét minden esetben a kelet-nyugati szembenállás határozta meg. Az 1989-ben kezdődő átalakulás következményeként azonban nemcsak megnövekedett a komoly biztonsági kihívást jelentő helyi konfliktusok száma, hanem kezelésük lehetséges módjai is gyökeresen átalakították a világ vezető államainak védelempolitikai stratégiáját. A két nagy katonai tömb szembenállásának megszűnésével – valamint a média befolyásának rohamos növekedése következményeként – az Egyesült Államokra és európai partnereire közvetlen veszélyt jelentő konfliktusok rendezésének kényszere áthelyeződött a nagy nemzetközi szervezetek felelősségi körébe. Közülük is kiemelkedő szerep jutott az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének mint a legerősebb katonai és politikai szövetségi rendszernek. A nemzetközi közösségnek szembesülnie kellett a ténnyel, hogy az államoknak közös erővel megoldást kell találniuk egy új probléma megoldására, a határokon belüli konfliktusok békés úton történő rendezésére. Így vált a nemzetközi szervezetek új, automatikus válaszadási mechanizmusává a béketámogató műveletek működtetése.

Az 1990-es évektől kezdve a nemzetközi kapcsolatok elméletében és a külpolitika-elemzésben egyre inkább megerősödött az az álláspont, miszerint egy állam nemzetközi békefenntartás fölötti befolyása elengedhetetlen feltétel az adott állam nemzetközi rendszerben betöltött státuszának fenntartásához.¹ Nagy-Britanniát mind történelmi múltja, mind pedig a rendelkezésére álló katonai erőforrásai arra sarkallták a hidegháború lezárulását követően, hogy az európai nagyhatalmak közül is kiemelkedő részt vállaljon a nemzetközi közösség válságkezelő és béketámogató tevékenységéből. Ezen történelmi

1 Le Breton, Jean-Marie: *Peacekeeping and International Crisis Management*. French and British approaches. Report of a seminar held in Paris, Franco British Council, 29/30 May, 2001.

gyökerek és nemzetközi érdekek mentén vált az Egyesült Királyság az Egyesült Államok utáni második legnagyobb békefenntartó nemzetté.

Az Egyesült Királyság szerepvállalása az ENSZ békefenntartási és válságkezelési tevékenységében

A továbbiakban szót ejtünk ugyan minden, nemzetközi szervezetek által vezetett misszióban vállalt brit részvételről, részletesebb elemzésbe azonban csak a legjelentősebb békeműveletek esetében bocsátkozunk, s kizárólag a nemzetközi szervezetek béketámogató műveleteinek értékelésére összpontosítunk. Így nem elemezzük az Egyesült Királyság számára egyébként szintén fontos és jelentős, Afganisztánban zajló és az Egyesült Államok fennhatósága alatt működő OEF (*Operation Enduring Freedom*) nevű műveletet, a szintén Afganisztánban működő, brit vezetéssel végrehajtott *Operation Herrick* elnevezésű missziót, valamint az Irakban folytatott Multinational Corps elnevezésű, Bászra tartományért felelős koalíciós műveleteket sem.

Az Egyesült Királyság jelenleg négy, az ENSZ égisze alatt működő békeműveletben biztosítja hozzájárulását a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához. A Maliban működő MINUSMA, a Kongóban zajló MONUSCO, a Dél-Szudán biztonságáért felelős UNMISS, valamint a Cipruson végrehajtott UNFICYP elnevezésű ENSZ-békeműveletekben összesen 357 fő felajánlásával veszi ki részét a globális felelősségvállalásból. A hivatalos információk szerint az Egyesült Királyság 2000-ben még 545 főt delegált az ENSZ által irányított békeműveletekbe. Részvétele a 2002. évben érte el a csúcspontját, amikor a brit kormányzat 697 fő állomásoztatását vállalta a missziókban. 2002 óta azonban a brit részvétel rohamosan csökken, így mára már csak a fent említett nagyságrendben szolgálnak Nagy-Britanniából küldött katonák és rendőrök az ENSZ békeműveleteiben. (A téma szempontjából azonban mindenképp érdekes információ, hogy bár a 2009-től 2013-ig terjedő időszak a brit részvétel mélypontját jelentette, 2014 márciusára Nagy-Britannia megnövelte az e missziókban való szerepvállalását.³) Érdemes megemlíteni, hogy a világ legnagyobb békefenntartó nemzetének számító Egyesült Államok 2000 és 2014 között 822 főről 120 főre redukálta az ENSZ műveleteibe vezényelt állományának létszámát, ami még az Egyesült Királyság által véghezvitt csapatkivonásoknál is nagyobb mértékű csökkentést jelent. Az Egyesült Államok ENSZ-békefenntartásban való részvételében egyértelmű és nagymértékű visszaesés mutatkozik 2008–2009 fordulóján.⁴ Viszonylag egyértelmű ok-okozati összefüggések vélelmezhetők a gazdasági világválság kitörése és az Egyesült Államok ENSZ-ben szolgáló csapatainak visszahívása között, ám az USA jelenlegi 120 fős részvétele abszolút értékben is jóval kisebb nagyságrendet mutat, mint az Egyesült Királyság által delegált 357 fős személyzet. A brit és amerikai csapatkivonások között mutatkozó párhuzam okai alapvetően ugyanúgy a két állam számára igen nagy jelentőséggel bíró transzatlanti kapcsolatok természetében keresendők, mint oly sok, az Egyesült Királyság részéről meghozott biztonság- és védelempolitikai döntés. A 2008-as gazdasági világvál-

2 A 357 fős személyi állomány összetétele: 355 fő katona és 2 fő rendőr.

3 Forrás: Troop and police contributors. United Nations Peacekeeping. www.un.org.

4 Forrás: Troop and police contributors. United Nations Peacekeeping. www.un.org.

ság rákényszerítette az államokat, hogy optimalizálják haderejük felépítését és nemzetközi célokra történő alkalmazását. A két állam NATO-ban való pozíciója azonban még ebben a válságos időszakban is megkövetelte, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete által működtetett válságreagáló műveletek ne szenvedjenek veszteséget a legnagyobb felajánlásokat tevő országok részéről. Ebből az okból mind az Egyesült Államok, mind az Egyesült Királyság kénytelen volt az ENSZ béketámogató műveleteiben való részvételét csökkenteni, és ezzel áldozatot hozni annak érdekében, hogy a gazdasági problémák ellenére a NATO missziói töretlen intenzitással tovább folyhassanak.

MINUSMA Mali

2013 március-áprilisára világhíressé vált, hogy a Maliban harcoló nemzeti, valamint határon túlról érkező fegyveres erőknek szembe kell nézniük a ténnyel, hogy külső segítség nélkül beláthatatlanul hosszú ideig húzódó konfliktusra számíthatnak az ország északi részéről egy éve folyamatos támadásokat indító iszlám militáns erőkkel szemben. A kialakult krízishelyzet kezelésére – a francia harcoló alakulatok által vezetett hadművelet befejezését követően – az ENSZ Biztonsági Tanácsa felhatalmazta tagállamait a MINUSMA (*Multidimensional Integrated Stabilization Mission*) megindítására. A béketámogató művelet céljai között szerepel az ország stabilizálása mellett a kommunikációs csatornák fejlesztése, a civilek életének védelme, az emberi jogok tiszteletben tartásának megerősítése, az elüldözött állampolgárok visszatelepítése, majd a társadalomba történő visszaintegrálása, az állam hatáskörének kibővítése, végül pedig a szabad és békés demokratikus választások előkészítése.⁵ Ugyan az Egyesült Királyság jelenleg csak egy fő katonával és egy fő rendőrrel támogatja az ENSZ misszióját, a későbbiekben látni fogjuk, hogy maga Mali kiemelkedően fontos szerepet játszik Nagy-Britannia békefenntartó tevékenységében, hiszen az Európai Unió egyik nagyon fontos, Maliban működő békeműveletében a brit csapatok vezető szerepet töltenek be.

MONUSCO Congo

Az 1994-es ruandai népirtást követően több mint egymillió ruandai – a hutu etnikai csoporthoz tartozó – menekült vándorolt át a szomszédos Kongó keleti régiójában fekvő, tuzsi és egyéb etnikumok által lakott Kivu városába. 1996-ban – a tuzsik és hutuk közötti népirtásig fajuló etnikai feszültség következményeként – Kongóban is megkezdődtek a harcok a Laurent Désiré Kabila és a Mobutu Sese Seko elnök által vezetett fegyveres erők között. 1997-re a Ruanda és Uganda támogatását élvező Kabilának sikerült elfoglalnia Kongó fővárosát, ezzel egyidejűleg pedig az országnak a Kongói Demokratikus Köztársaság nevet adta. 1998-ban megkezdődtek a Kabila által vezetett kormány elleni lázadások, majd ezek után a felkelőknek heteken belül sikerült az ország nagy részét fennhatóságuk alá vonni. Angola, Csád, Namíbia és Zimbabwe katonai támogatásáról biztosította a Kongói Demokratikus Köztársaság vezetőjét, a felkelők azonban ennek ellenére is tartani

5 Mills, Claire: *In Brief: International Military Forces in Mali*. *House of Commons*, 2013. 08. 19.

tudták állásaikat az ország keleti régiójában. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a konfliktus megoldásának reményében utasította a harcoló feleket a tűzszüneti megállapodás megkötésére és az idegen csapatok Kongóból való kiutasítására, mindemellett pedig megtiltotta a környező államok számára az ország belügyeibe való beavatkozást. Az állam biztonságának stabilizálása érdekében az Egyesült Nemzetek Szervezete 1999-ben létrehozta MONUC (*United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*) elnevezésű misszióját, amelyet tizenegy évvel később, 2010-ben váltott fel a ma ismert MONUSCO (*United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo*) békeművelet.⁶ Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2010 májusában hozta meg 1925. számú határozatát az átalakított kongói béketámogató művelet megindításáról. A misszió fő célja, hogy a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányával együttműködve biztosítsa az állam területének biztonságát; a jogrendszer, az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog figyelembevételével ellássa a civilek védelmét; valamint végrehajtsa a biztonsági szektor átfogó reformját, illetve a kongói fegyveres erők lefegyverzését, leszerelését és reintegrációját. A MONUSCO feladata továbbá a Kongói Demokratikus Köztársaság stabilizációja érdekében lefegyverezni és leszerelni az országban állomásozó külföldi milíciák tagjait is. A művelet céljai elérésének alapfeltétele a hosszú távú gazdasági fejlődés biztosítása és az ehhez szükséges biztonságos környezet megteremtése.⁷

UNMISS South Sudan

A jelen tanulmányban vizsgált harmadik, brit szerepvállalással zajló, ENSZ által vezetett békefenntartó művelet a Dél-Szudánban 2011-ben elindított UNMISS (*United Nations Mission in the Republic of South Sudan*). A szudáni kormány és a Szudáni Nép Felszabadító Mozgalma között 2005-ben – a húsz évig tartó háború lezárásaként – aláírt átfogó békeegyezmény előirányozta egy, az ország északi és déli felének szétválasztását eredményező megállapodás megszületését és ezzel Dél-Szudán függetlenségének kivívását. A 2005-ös békeegyezmény létrejöttének következményeként az ENSZ Biztonsági Tanácsa elindította az UNMIS (*United Nations Mission in Sudan*) békeműveletét, melynek feladata a békemegállapodás végrehajtásának és főként betartásának támogatása volt a Dél-Szudán megszületéséig tartó átmeneti időszakban. A hat évvel a békeegyezmény aláírása után, 2011 januárjában megrendezett népszavazáson részt vett szudáni állampolgárok közel 99 százaléka Dél-Szudán függetlenedése mellett tette le a voksát, így aztán 2011. július 9-én létrejöhetett a máig a világ legfiatalabb államaként működő Dél-Szudáni Köztársaság. Az átmeneti időszak lezárulásával és az új állam megalapításával egyidejűleg, 2011 júliusában az ENSZ – Biztonsági Tanácsának 1996. számú határozatában – felhatalmazást adott tagállamainak a dél-szudáni UNMISS-békeművelet megindítására. Az UNMISS felelős az újonnan létrejött országban zajló hosszú távú államépítés és gazdasági fejlődés, valamint a béke megszilárdításának támogatásáért. A misszió ezenkívül segítséget nyújt a Dél-Szudáni Köztársaság kormányának a konfliktus-megelőzést és a civilek védelmét szolgáló feladatrendszer felépítésében és ellátásában, illetve a biztonság fenntartásáért felelős rendvé-

---

6 MONUSCO Background. www.un.org.

7 United Nations Security Council Resolution 1925 (2010). www.un.org.

delmi erők kapacitásainak növelésében.⁸ Miután 2013 decemberében zavargások törtek ki Dél-Szudán fővárosában, és rohamosan tovább is terjedtek az ország egyéb területeire, a szudáni kormány és a misszió katonái között a kapcsolat kezdett egyre feszültebbé válni. A misszió vezetését olyan – egyébként teljesen megalapozatlan – vádak érték, miszerint a benne szolgáló erők megsértették az ENSZ pártatlanságot hirdető alapelvét azzal, hogy felbujtották és segítették a kormányellenes erőket erőszakos támadásaik végrehajtásában. Miután a feszültségek kiéleződése miatt a békeművelet képességei mindinkább gyengülni látszottak, az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2013. decemberi, 2132. számú határozatával utasítást adott a dél-szudáni békefenntartó művelet kapacitásainak növelésére.⁹ Az Egyesült Királyság a kezdetektől fogva katonai támogatást nyújt a művelet céljainak eléréséhez, valamint 2014 márciusában – néhány hónappal a misszió erőforrásainak növelését előíró BT-határozat után – felajánlotta légi szállító kapacitásának egy részét is. A C-17 típusú szállító repülőgép többszörös kapacitású, mint a korábban a misszióban használt szállító légi járművek.¹⁰

UNFICYP Cyprus

A Cipruson végrehajtott UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*) elnevezésű misszió történeti hátterét illetően ki kell térnünk a Ciprusi Köztársaság feletti meglehetősen hosszú, csaknem ötven éven át tartó brit fennhatóság kérdésére. Miután 1878-ban Nagy-Britannia gyakorlatilag „kibérelte” az akkor még oszmán uralom alatt lévő szigetet a török vezetéstől, az Oszmán Birodalom megszűnését követően Ciprus brit koronagyarmattá vált. A görög és török etnikum között máig komoly feszültségeket okozó ellentét már a Nagy-Britannia vezetése alatti periódusban erőszakos felkelésekbe és válaszcsepásokba torkollott. A két etnikai csoportot támogató Görögország és Törökország mellett Nagy-Britannia is főszereplőjévé vált az évtizedeken keresztül húzódó területi vitáknak és a vérontásig fajuló konfliktusnak. A feleknek végül 1960. február 11-én sikerült megállapodást kötniük Ciprus függetlenségéről, majd ezt követően az ország brit fennhatóság alól történő kikerüléséről is. A megállapodásban foglalt kitétel szerint két – a szigeten fontos pozícióval bíró – város, Akrotiri és Dhekelia megmaradt az Egyesült Királyság befolyási övezetében. Az aláírt dokumentum mindhárom szerződéses fél számára engedélyezte fegyveres erők állomásoztatását a Ciprusi Köztársaság területén. Miután az 1960-as évek elején, a békeegyezmény aláírását követően a görög–török etnikai feszültségek kiújultak, 1963 végén létrehozták az úgynevezett „zöld vonalat”, amely területileg szétválasztotta a két ellenséges etnikai csoportot s vele az országot is. Az események következményeként az ENSZ Biztonsági Tanácsa az 1964. évi 186. számú határozatában felhatalmazást adott a tagállamok számára a ciprusi UNFICYP békeművelet megindítására.

Mindezek alapján tehát az Egyesült Királyság békefenntartó erői két külön feladatkört látnak el a Ciprusi Köztársaság területén. Egyrészt az 1960. évi békeegyezmény megszületése óta az Egyesült Királyság katonái ellátják a két, brit fennhatóság alá tartozó város

8 United Nations Security Council Resolution 1996 (2011). www.un.org.

9 United Nations Security Council Resolution 2132 (2013). www.un.org.

10 UK provides airlift support to UN Mission in South Sudan. *Reliefweb*, 2014. 01. 30.

ellenőrzését. Ennek érdekében a brit hadsereg számos haditechnikai eszközzel és meglehetősen nagy személyi állománnyal képviselteti magát a térségben. Másrészt a brit békefenntartó erők felelősek a misszió által szabott feladatrendszer teljesítéséért is, amelynek elsődleges célja a Cipruson élő görög és török etnikai csoportok között húzódó, az etnikai határ mentén kialakított ütközőzóna integritásának fenntartása. Az UNFICYP-ben szolgáló brit „kéksisakosok” és az Akrotirit, illetve Dhekeliat ellenőrző katonák között nincs műveleti kapcsolat.¹¹

Fentebb az Egyesült Királyság hozzájárulásával zajló, ENSZ által irányított béketámogató műveleteket vettük görcső alá. A szakirodalmi források és a nemzetközi szervezetek, valamint a brit hadsereg hivatalos honlapján fellelhető információk elemzése alapján megállapítható, hogy bár az Egyesült Királyság az államok nemzetközi békefenntartásban betöltött státuszának palettáján a második helyet foglalja el, a jelen fejezetben tárgyalt, ENSZ-vezetéssel zajló béketámogató missziók tekintetében mégis igen visszafogottan járul hozzá a műveletek sikeréhez. Az Egyesült Nemzetek Szervezete ugyan a nemzetközi béke és biztonság zászlóvivőjeként úgy jelenik meg a béketámogató tevékenységet is végző nemzetközi szervezetek között, mint a békefenntartás „atyja”, az Egyesült Királyság számára az ENSZ műveleteiben történő szerepvállalás mégis inkább csak egy kötelezően teljesítendő elemét jelenti a nemzetközi rendszerben elfoglalt (vagy elfoglalni kívánt) pozíciójából származó kötelezettségeinek. Az Egyesült Királyságnak az ENSZ-békefenntartáshoz való meglehetősen mérsékelt hozzájárulásának okai alapvetően a transzatlanti kapcsolatok és az állam NATO-ban elfoglalt státuszának jelentőségében keresendők. A 2008-ban csúcspontú gazdasági válság nemcsak az ipar, a mezőgazdaság vagy a pénzügyi szektor működésére rótt igen súlyos terheket, hanem a békefenntartásban legmarkánsabb szerepet betöltő államokat rákényszerítette fegyveres erejük átalakítására és határokon túl történő alkalmazásának megreformálására is. A vezető államoknak dönteniük kellett külföldön állomásoztatott csapataik létszámának redukálásáról. Mivel a nemzetközi szervezetek jelentőségének rangsorolása alapján a vezető államoknak a világ elit politikai és katonai szövetségét jelentő NATO-ban betöltött státusza nem sérülhetett, az országok rákényszerültek a világ majdnem összes államát egy szervezetbe tömörítő ENSZ békefenntartó misszióiból kivonni az erőiket.

Az Egyesült Királyság szerepe az Európai Unió békefenntartó és válságkezelő műveleteiben

A közös európai védelempolitika megteremtésének gondolata az 1948-ban Nagy-Britannia, Franciaország és a Benelux államok összefogásából született brüsszeli szerződés aláírására vezethető vissza. Az egyezmény – a közös védelempolitika létrehozásának ötletét tartalmazó – záradéka a Nyugati Unió Védelmi Szervezetének (*Western Union Defence Organization*) megalakításáról döntött. A szervezet, amely Németországgal való 1954-es kibővülését követően a Nyugat-európai Unió (*Western European Union – WEU*) nevet vette fel, az 1990-es évek végéig a NATO-val az európai biztonság- és védelempolitikai

¹¹ The British Army in Cyprus. www.army.mod.uk

ügyekben történő konzultáció elsődleges fórumaként működött. A hidegháború lezárását, valamint a Balkánon zajló konfliktust követően az Európai Unió tagállamai számára világossá vált, hogy a nemzetközi szervezet keretein belül nekik is ki kell venniük a részüket a konfliktusok megelőzését és a válságok kezelését célzó felelősségvállalásból. A Nyugat-európai Unió Tanácsa már 1992-ben megegyezett egy, a nemzetközi konfliktusok rendezésének céljából kialakított katonai erő felállításáról, a haderő konkrét feladatrendszere azonban elsőként csak az 1999-ben aláírt amszterdami szerződésben megjelent petersbergi feladatok részletezték.¹² A petersbergi feladatok a kezdetektől integrált részét képezték a korábban európai biztonság- és védelempolitikának (ESDP), majd később közös biztonság- és védelempolitikának (CSDP) nevezett európai uniós irányelveknek, és meghatározták az Európai Unió által elindítandó katonai akciók spektrumát és az alkalmazott katonai erő funkcióját. A Nyugat-európai Unió Tanácsa már 1992-ben megfogalmazott három – az EU által vezetett katonai egység felelősségi körébe tartozó – célkitűzést: a humanitárius és mentési feladatok elvégzése mellett megjelent az igény a békefenntartó és béketeremtő tevékenység végrehajtására is. A felsorolt három célkitűzést vette át aztán 1999-ben és nevezte el „petersbergi feladatoknak” az amszterdami szerződés.¹³ Mindezek után a petersbergi feladatokat és ezzel együtt az Európai Unió által elképzelt katonai erő hatás- és feladatkörét a 2009-ben aláírt lisszaboni szerződés bővítette ki, amelybe így bekerült a konfliktusok megelőzését, valamint a konfliktusokat követő stabilizációt szolgáló megbízások végrehajtása is.¹⁴

Mióta az Európai Unió 2002-ben létrehozta első – bosznia-hercegovinai – rendőri misszióját, azóta majdnem harminc civil misszió és katonai művelet került elindításra a CSDP fennhatósága alatt szerte a világon. Az Európai Unió az utóbbi évtizedben folyamatosan fejleszti békétámogatási képességeit, az egységes, csak az unió által alkalmazható európai hadsereg létrehozása azonban még várat magára.

Az unió jelenleg tizenhét, a CSDP vezetésével és felhatalmazásával létrehozott békefenntartó műveletet tart fenn a világ különböző pontjain,¹⁵ további tizenkilenc misszió pedig már befejeződött az elmúlt évek során. Közülük az Egyesült Királyság jelenleg tizenkét műveletben (három katonai és kilenc civil misszióban) összesen 206 fő állomásoztatásával képviselteti magát. (Ez a nagyságrend pontosan ugyanakkora, mint az Egyesült Királyságnak az ENSZ békeműveleteiben történő részvétele.¹⁶) Az alábbiakban három, az Egyesült Királyság szempontjából legfontosabb művelet: a katonai missziók közül a Bosznia-Hercegovinában zajló EUFOR Althea és a Maliban működtetett EUTM, a civil missziók közül pedig a Koszovóban végrehajtott EULEX művelet elemzésére szorítkozzunk.

12 European Union External Action: About CSDP – Overview.

13 Petersberg Declaration. Western European Union Council of Ministers, Bonn, 19 June 1992.

14 About CSDP – The Petersberg Tasks. European Union External Action.

15 CSDP MAP – Mission Chart. www.csdpmap.eu, 2014 május.

16 Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union Foreign Policy. HM Government, July 2013.

Az EUFOR Althea művelet

A Bosznia-Hercegovinában zajló EUFOR Althea (*European Union Force Operation Althea*) katonai misszió az Európai Unió legnagyobb békeművelete. Az EUFOR Altheában jelenleg huszonhárom ország, köztük az EU tagállamai, a NATO tagállamai és partnerállamai, illetve Európai Unión kívüli államok vesznek részt. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2004. november 22-én döntött az ország védelméért és biztonságáért felelős katonai művelet létrehozásáról, mely az ugyanebben a térségben a NATO által működtetett SFOR-misszió jogutódjaként, az ENSZ BT 1575. számú határozata alapján jött létre.¹⁷ Az EU, biztosítva a bosznia-hercegovinai béke fenntartása érdekében kötött keretmegállapodáshoz való hozzájárulását, kezdetben hétezer fős kontingenssel indította el a békeműveletet. A 2003 márciusában elfogadott Berlin Plusz-egyezmény előírta, hogy a műveletet az Európai Unió és a NATO erőinek kooperációjával kell felépíteni az Európai Unió vezetésével. A jelenleg is zajló békeművelet a NATO SFOR mintájára jött létre, olyannyira, hogy a korábbi műveletben szolgáló erők gyakorlatilag nyolcvan százaléka a hadműveleti területen maradt.¹⁸

Az Egyesült Királyság a kezdetektől támogatást nyújt az EU missziójának. Miután az ország 2012-ben 229 főre emelte a Bosznia-Hercegovinában állomásoztatott csapatai létszámát, az EUFOR Althea az Egyesült Királyság legnagyobb, európai uniós vezetéssel zajló béketámogató művelete lett,¹⁹ amely leginkább a NATO képességeire támaszkodva kívánja elérni céljait. A Bosznia-Hercegovinában működtetett katonai művelethez történő jelentős brit hozzájárulás okai szintén az ország NATO-ban elfoglalt státuszára vezethetők vissza.

Az EUFOR Althea három pillérre építve kívánja megvalósítani Bosznia-Hercegovina biztonságának és stabilitásának elérését:

- átfogó megközelítés;
- kapacitásépítés és képzés;
- elrettentés képessége a biztonságos környezetet veszélyeztető tényezőkkel szemben.

A Bosznia-Hercegovinában tevékenykedő missziós erők elsődleges feladata, hogy helyreállítsák és fenntartsák a lokális biztonságot, valamint kiképezzék a bosznia-hercegovinai haderőt az euroatlanti struktúrában való működésre annak érdekében, hogy később képes legyen önállóan is megvédeni a civil lakosságot az őket érő támadásoktól. Mindemellett a békeművelet feladata, hogy hírszerzési, megfigyelési és felderítési tevékenységet végezzen az ország biztonságának megerősítése és fenntartása céljából, valamint hatékonyan biztosítsa az információáramlást az Európai Unió és a NATO tagállamai között.²⁰

17 United Nations Security Council Resolution 1575 (2004).

18 Nováky, Niklas: *Deploying Military Force Under CSDP. The Case of EUFOR Althea*. UACES 42nd Annual Conference, Passau, 2012. 09. 3–5.

19 UK commits more troops to Balkans peacekeeping mission. www.gov.uk 2012. 03. 27.

20 Ujházy László: *Az EUFOR ALTHEA-művelet parancsnoki struktúrája*. *Hadtudomány*, 2014. 1–2. sz. 65–72. o.

EUTM Mali

Miután 2012 áprilisában iszlamista erők átvették a hatalmat Mali északi országrésze fölött, a felkelők hamarosan a délen fekvő fővárost, Bamakót is veszélyeztetni kezdték. A szélsőséges iszlamisták előrenyomulásában nagy szerepet játszott a megosztott és demoralizált mali hadsereg katonáinak folyamatos dezertálása, valamint a hadsereg fokozatos szétmorzsolódása. A vérontáshoz vezető konfliktus 2013 elején arra készítette a nemzetközi rendszer tagjait, hogy tárgyaljanak és döntést hozzanak egy esetleges katonai beavatkozás megindításáról. Végül 2013 januárjában megszületett a megállapodás, miszerint komplex katonai intervenció helyett csak a Malit érdekeltségi körébe soroló Franciaország indít katonai beavatkozást az erőszakos dzsihadista felkelők ellen. Az Egyesült Királyság már a francia intervenció kezdetekor egy kisebb, speciálisan kiképzett katonákból és MI6-tisztekből álló egységgel nyújtott támogatást a Maliba vezényelt harcoló alakulatoknak.²¹ A francia beavatkozást követően, 2013 februárjában a nemzetközi közösség többségi álláspontja alapján és a mali hatóságok kérésére megszületett a döntés, miszerint – részben az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2085. számú határozatára építve – az Európai Unió tagállamai kötelesek létrehozni az EUTM Mali (*European Union Training Mission*) elnevezésű, a mali hadsereg újjáépítése érdekében felállított kiképző missziójukat. A békétámogató művelet céljai között szerepel többek között az állam alkotmányos és demokratikus rendjének helyreállítása, segítségnyújtás a mali hatóságoknak az ország fölötti ellenőrzés visszaszerzésében, valamint a régióban rohamosan terjedő szervezett bűnözés és az egyre nagyobb méreteket öltő terrorfenyegetettség visszaszorítása. A nemzetközi közösség egységes álláspontja alapján mindezen célok elérésének alapfeltétele a mali hadsereg átképzése és teljes megreformálása, ami az EUTM-művelet elsődleges küldetésének számít. A békeművelet jelenleg francia vezetéssel, huszonnyolc állam (közülük huszonhárom EU-tagállam és öt unión kívüli ország) részvételével zajlik, amelyek katonai támogatást nyújtanak a misszió sikeréhez, ezzel Mali biztonságos és békés jövőjének biztosításához.²²

Az Egyesült Királyság összesen negyven fő (harminchét katona és három civil) állomásoztatásával vesz részt a műveletben. A személyi állomány biztosításán kívül haditechnikai eszközparkjának egy részével is támogatást nyújt (több C-17-es harcászati teherszállító repülőgép, egy Sentinel típusú, radarral felszerelt repülőgép, valamint egy RO-RO [roll on-roll off] típusú konténerszállító hajó). Ami pedig a kiképző feladatok megosztását illeti, az Egyesült Királyság EUTM-be vezényelt csapatai végzik a Maliban jelenleg is a szélsőséges milíciák ellen harcoló hadsereg gyalogos sorkatonáinak és tüzérségének kiképzését. A kormány közleménye szerint a kiképző csapat felállítása Nagy-Britannia utolsó hozzájárulása volt a Maliban zajló nemzetközi stabilizációs művelethez.²³

21 Hopkins, Nick: *UK special forces active in Mali*. *The Guardian*, 2013. 01. 22.

22 *EU Training Mission in Mali*. European External Action, Common Security and Defence Policy, April 2014.

23 *British troops support Mali training mission*. *www.gov.uk*, 2013. 03. 27.

EULEX Kosovo

A Szerbiától de facto 1999 óta elkülönült Koszovó 2008. február 17-én kikiáltotta függetlenségét, és Koszovói Köztársaság néven, önálló államként kívánt megjelenni a nemzetközi porondon. Miután azonban az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244. számú határozata alapján a volt Jugoszláv Szövetségi Köztársaság hivatalos jogutódja Szerbia, Koszovó függetlenségét a nemzetközi közösség tagjai csak részben (összesen százhat ország), a legfontosabb nemzetközi szervezetek pedig egyáltalán nem ismerték el. Mivel az Európai Tanács már 2007-ben meghozta a döntést az EULEX-békeműveletnek mint a koszovói jogállamiság megeremtését célzó misszióknak a megindításáról, az ország 2008-ban kikiáltott függetlensége bonyodalmakat okozott. A koszovói függetlenség miatti szerb felháborodás és a Balkánon kialakult új helyzet körüli nemzetközi viták a döntés elnapolását eredményezték. Végül az Európai Tanács és a nemzetközi közösség egységes álláspontja alapján az Európai Unió az instabil környezetre való tekintettel megemelte a békeművelet létszámát. Szerbia arra való hivatkozással ellenezte a misszió megindítását, hogy a békeművelet felállítása az Európai Unió részéről azt tanúsítja, hogy valójában elismeri Koszovó függetlenségét. Noha az Európai Unió többször is cáfolta Szerbia erre vonatkozó kijelentéseit, a volt Jugoszláv Köztársaság jogutódja csak akkor nyugodott bele a békeművelet létrehozásába, amikor végül az ENSZ Biztonsági Tanácsa is áldását adta annak megindítására. A hosszú és bonyolult nemzetközi procedúra eredményeként megszületett kompromisszum szerint az Európai Unió tagállamainak erői a többségében szerbek lakta Észak-Koszovó területein továbbra is az ENSZ által működtetett UNMIK-misszió keretein belül látják el a béke és biztonság fenntartását szolgáló feladataikat, míg az ország többi részén az EULEX civil szakértőkből álló csapatai hajtják végre stabilizációs tevékenységüket.²⁴

Az EULEX Kosovo háromezer fős lélekszámával az eddig a CSDP fennhatósága alatt létrejött legnagyobb civil békeművelet,²⁵ amely az Egyesült Királyság részvételének szempontjából pedig a harmadik legnagyobb európai uniós missziót jelenti. A békeművelet felelős Koszovó függetlenségének védelméért, a demokratikus jogrendszer működésének biztosításáért és a hatalmi ágak működésének ellenőrzéséért, különös tekintettel a bírászkodásra. Mandátuma kiterjed az interetnikai bűnözés és a háborús bűnök elkövetésének visszaszorítására, a terrorizmus, korrupció és szervezett bűnözés elterjedésének megállítására és a folyamat visszafordítására, valamint a gazdasági bűnözés következményeiből és a tulajdonjogi ügyekből fakadó problémák kezelésére.²⁶ A misszióban részt vevő államok feladataikat a koszovói rendvédelmi erőkkel együttműködésben végzik. Míg a helyi erők ezeregyszáz fős kontingenssel vesznek részt a koszovói stabilizációs tevékenységben, addig a nemzetközi békefenntartó erők ezerkilencszáz főt számláló civil alakulatokkal segítik a misszió céljainak elérését. A béketámogatást szolgáló megbízatások sorába tartozik az ellenőrző feladatok teljesítése mellett az is, hogy a Koszovóba vezényelt csapatok eleget

24 Council Joint Action 2008/124/CFSP of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX Kosovo. *Official Journal of the European Union*, 2008. 02. 16. L 42/92-L42/98.

25 A pontosság kedvéért megjegyzendő, hogy a hivatalosan „civil” jelzővel illetett EULEX-művelet valójában nem kizárólag polgári, hanem rendőri támogatással is zajlik.

26 Council Joint Action 2008/124/CFSP of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX Kosovo. *Official Journal of the European Union*, 2008. 02. 16. L 42/92-L42/98.

tegyenek mentorálási és tanácsadási kötelezettségeiknek. Az említett feladatkörök elvégzésére az EULEX vezetése legfőképpen bírókat, ügyészeket, rendőrtiszteket és vámtiszteket alkalmaz.

A *Transparency International* 2013-as jelentése szerint a koszovói rendőrség a legmegbízhatóbb rendőri erő az egész régióban. Az elmúlt évek tapasztalatait figyelembe véve azonban kijelenthető, hogy az igazságszolgáltatás helyreállítása és optimális alkalmazása továbbra is az újonnan létrejött állam működtetésének legnagyobb kihívása.²⁷

Miután az EULEX mandátuma 2014 júniusában lejár, és az előzetes elképzelések szerint a missziót átalakítják egy következő, szintén az Európai Unió vezetésével végrehajtott béketámogató műveletté, a háborús bűnökkel és korrupcióval kapcsolatos ügyeket nagy valószínűséggel a koszovói igazságszolgáltatási szervek veszik majd át.²⁸ A nemzetközi kapcsolatok elméletében és a nemzetközi szervezetek békefenntartó tevékenységét elemző szakirodalomban több, az Európai Unió biztonság- és védelempolitikai irányvonalait és céljai megvalósítását kritizáló, szkeptikus vélemény látott már napvilágot. Ezen kritikai észrevételek egyik központi eleme az Egyesült Királyság által végzett békefenntartó tevékenység és az Európai Unió béketámogató törekvései közti összefüggések vizsgálata.

Sven Biscop, a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó brüsszeli Egmont Institute igazgatója az Egyesült Királyság és az EU védelempolitikájának kapcsolatáról írt tanulmányának első sorában így fogalmaz: „Az európai védelempolitikával az a probléma, hogy sem az Egyesült Királysággal, sem pedig nélküle nem működik.”²⁹ Biscop álláspontja összhangban van azzal a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó szakértők által ma már általánosan elfogadott vélekedéssel, miszerint a közös európai védelempolitika addig nem nyerhet magának valódi teret a nemzetközi rendszerben, amíg az Európai Unió nem képes egy önálló, saját finanszírozású haderő létrehozására. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az Európai Unió tagállamainak egyenként mekkora éves védelmi költségvetésük van, s pontosan milyen haditechnikai eszközök állnak rendelkezésükre, akkor megállapíthatjuk, hogy az „eurohadsereg” felállítása gyakorlatilag lehetetlen az Egyesült Királyság haderő-kapacitásának felhasználása nélkül, amely azonban a politikai elitben egyre erősödő euroszepticismus miatt valószínűleg nem akarja vállalni ezt a vezető szerepet. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy valójában az Egyesült Királyság soha nem szűnt meg a transzatlanti kapcsolatokat és az európai védelempolitika kérdéseit „zéró összegű játékként” kezelni, az Egyesült Államok fokozatos Ázsia felé fordulásával azonban az ország sokkal inkább függ európai szövetségeseitől, mint annak előtte.³⁰ Ez a tény nehéz döntés elé állíthatja az Egyesült Királyságot arra vonatkozóan, hogy fenntartsa-e az USA felé tanúsított eddigi töretlen szolidaritását, vagy az euroszeptikus vélekedéseket figyelmen kívül hagyva inkább átvegye a vezető szerepet az európai védelempolitikában annak érdekében, hogy a nemzetközi rendszerben elfoglalt státusza ne szenvedjen csorbát. Másrészt viszont nagy problémát jelent az európai hadsereg létrehozásának szempontjából az is,

27 EULEX Kosovo. *EU Rule of Law Mission in Kosovo*. European External Action, Common Security and Defence Policy, February 2014.

28 Az EULEX nélkül is boldogulhat Koszovó. *hvg.hu*, 2014. 01. 08.

29 Biscop, Sven: *The UK and European defence: leading or leaving?* *International Affairs* 88, 2012. no. 6. 1297. o.

30 Biscop, Sven: i. m. 1297–1298. o.

hogyan az EU tagállamainak többsége még a nemzetközi szervezetek között a legfontosabb védelmi szerepet betöltő NATO felé sem tudja maradéktalanul teljesíteni kötelezettségvállalásait.

Az Egyesült Királyság a NATO válságreakáló műveleteiben

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete jelenleg öt válságreakáló műveletben körülbelül százezer katonát állomásoztat a nemzetközi rendszer biztonságának szavatolása érdekében.³¹ Közéjük soroljuk a két legnagyobb katonai válságreakáló műveletként számon tartott ISAF- és KFOR-missziót. A NATO által Afganisztánban jelenleg is működtetett ISAF a történelem eddigi legnagyobb katonai békeműveleteként, negyvenkilenc állam összesen nyolcvanhétezer fő számú fegyveres erejének részvételével zajlik.³² A NATO műveletei azonban nem kizárólag a konfliktuszónákra korlátozódnak: az *Operation Active Endeavour* művelet például a NATO hajóinak segítségével ellenőrzi a mediterrán régió vizeit, megóvva ezzel a tengeren közlekedő hajókat a terrorista merényletektől,³³ az *Operation Ocean Shield*-misszió katonái pedig a Horn-fok környékén küzdenek a kalózkodás ellen.³⁴

Az afganisztáni ISAF-művelet megindításának évében Nagy-Britannia több mint nyolcezer katonával támogatta a közép-ázsiai missziót, így a KFOR-ba felajánlott haderejével együtt mintegy kilencezer-ötszáz fő állomásoztatott összesen a NATO műveleteiben. Ugyan az ISAF létszámcsökkentéseiből fakadóan a brit részvétel hatezer főre redukálódott, 2013 végére pedig ötezer-kétszáz brit katona maradt összesen az afganisztáni műveletben, az Egyesült Királyság még ezzel az igen jelentős csapatkivonással együtt is a világon a második legnagyobb békefenntartó szerepvállalást tudhatja magáénak.³⁵

Az Egyesült Királyság és az ISAF

A 2001. szeptember 11-én az Egyesült Államokat ért terrortámadás következtében három ember, köztük hatvanhét brit állampolgár vesztette életét. Az ezt követő hónapokban megszerzett információk szerint az akciót végrehajtó al-Káida terrorszervezet az afganisztáni tálib rezsim támogatását élvezte. Miután fény derült arra, hogy Afganisztán területén nagy valószínűséggel az al-Káida működését támogató bázisok találhatóak, majd az afganisztáni tálib vezetés megtagadta Oszama bin Laden kiadatását, az Egyesült Királyság feltétlen szolidaritásáról biztosította az Egyesült Államokat abbéli meggyőződésében, hogy a nemzetközi biztonság megteremtéséhez elengedhetetlen a tálib rezsim megdöntése és a tálibok Afganisztánból történő eltávolítása. Az Egyesült Királyság garantálta továbbá, hogy minden lehetséges segítséget megad az Egyesült Államok számára az afganisztáni terrorizmus felszámolásához. Így jött létre – az Afganisztán ellen intézett intervenció lezárulását követően, 2001. december 20-án – az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1386. számú

---

31 NATO operations and missions. www.nato.int.

32 NATO operations and missions. Current operations and missions. www.nato.int.

33 Operation Active Endeavour. www.nato.int.

34 Operation Ocean Shield. Maritime Command. www.mc.nato.int.

35 Promoting security and stability: NATO operations. www.gov.uk, 2013.10. 16.

határozata alapján a NATO ISAF (*International Security Assistance Force*) katonai válság-reagáló művelete.³⁶ Mind az Egyesült Államok, mind az Egyesült Királyság azzal a céllal kezdte meg működését a misszióban, hogy Afganisztánt ellenőrzésük alá vonva biztosítsák saját nemzeti biztonságukat, valamint ezzel együtt a nemzetközi rendszer stabilitását is. Az ISAF-ben szolgáló erők segítséget nyújtanak az afgán kormány számára a biztonságos környezet megteremtéséhez szükséges képességeinek kifejlesztéséhez.³⁷

Az Egyesült Királyság kormányának hivatalos közleménye szerint a békefenntartó katonai művelet elsődleges feladata a nemzetközi terrorizmus Afganisztánba való visszatérésének megakadályozása és ezzel az Egyesült Királyság terrorfenyegetettségének csökkentése. Az ISAF feladatkörébe tartozik továbbá az afgán biztonsági erők (*Afghan National Security Forces – ANSF*) kiképzése, hogy képesek legyenek felelősséget vállalni a civilek védelméért, gondoskodni tudjanak az alapvető rendvédelmi szolgáltatásokról, valamint a biztonságos környezet megteremtésével biztosítsák Afganisztán hosszú távú stabilitását. Az afganisztáni misszióban szolgáló fegyveres erők felelősségi körébe tartozik ezenkívül az afgán kormányzás, az infrastruktúra és a gazdaság fejlesztése.

Az Egyesült Királyság a műveletben katonai, politikai-diplomáciai és fejlesztési tevékenységet folytat. A kabuli brit nagykövetség ellenőrzi az itt szolgálatot teljesítő brit katonák munkavégzését.³⁸ Az Egyesült Királyság a 2012 májusában, Chicagóban rendezett NATO-csúcstalálkozón vállalta, hogy egészen a 2014. évi, Afganisztánból történő kivonulásig évi hetvenmillió font támogatással járul hozzá az afgán biztonsági erők működtetéséhez és fejlesztéséhez, emellett – az afgán kormány kifejezett kérésére – támogatást nyújt az Afgán Nemzeti Katonai Akadémiát létrehozó nemzetközi együttműködés munkájához is.

A brit missziós erők feladatkörébe tartozik, hogy segítsék az országot – saját erőforrásaira támaszkodva – működtetni az afgán gazdaságot. Ennek elsődleges feltétele a szegénység visszaszorítása, amelyhez a biztonsági és politikai stabilitás fejlesztése mellett szükséges a gazdaság ösztönzése, valamint a segítségnyújtás az afgán kormány számára az alapvető szolgáltatások létrehozásában és működtetésében. A szintén 2012-ben rendezett tokiói konferencián az Egyesült Királyság vállalta, hogy az Afganisztánnak nyújtott évi 178 millió font összegű fejlesztési segélyezését legalább 2017-ig fenntartja. Ez a segélyezési összeg megfelelő segítséget jelent az afgán kormánynak a mélyszegénység visszaszorításában, új munkahelyek megteremtésében, valamint a hosszú távú gazdasági növekedés biztosításában.³⁹

Az Egyesült Királyság nemzetközi békefenntartásban végzett tevékenységének legfontosabb sarokköve a NATO afganisztáni válság-reagáló művelete. Ezt jól tükrözi, hogy a British Army honlapján gyakorlatilag csak erről a békeműveletről lehet igazán széles körű információkat tartalmazó anyagokat fellelni, az egyéb missziókat pedig csak nagyon felületesen vagy egyáltalán nem említi a hadsereg honlapja.

Az Egyesült Királyság Afganisztánban végzett tevékenysége során 2001-től máig összesen négyszázötvenhárom brit katona és civil szakértő veszítette életét a közép-ázsiai

36 United Nations Security Council Resolution 1386 (2001). www.isaf.nato.int.

37 International Security Assistance Force Afghanistan. About ISAF. www.isaf.nato.int.

38 ISAF. British Army. www.gov.uk.

39 Establishing stability in Afghanistan. www.gov.uk, 2104. 01. 21.

országban szolgálatának teljesítése közben,⁴⁰ akik közül négyszáznegyven ellenséges támadások során haltak meg. A fennmaradó negyvennégy fő betegségek következtében, nem harci sérülések elszívódása miatt vagy balesetben vesztette életét.⁴¹ Összesen kétezer-egyszázhetvenhét brit katonát és civil szakértőt szállítottak kórházba harci sebesüléseik miatt, ötezer-száznyolc főt pedig nem harci sérülések miatt láttak el Afganisztánban (közülük kétszázkilencvenhét fő „nagyon súlyos”, háromszáznegy pedig „súlyos” sebesüléssel került kórházba).⁴²

Az Egyesült Királyság a KFOR-misszióban

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244. számú határozata alapján létrejött KFOR (Kosovo Force) béketámogató művelet mandátuma kiterjedt a kitelepített és elüldözött menekültek Koszovóba történő visszatelepítésének támogatására, a Milošević-rezsim idején történt népiirtás utáni intervenció következményeiből fakadó újjáépítésre, a civil lakosság egészségügyi támogatására, az ország határainak védelmére, a fegyvercsempészet visszaszorítására, a fegyverzet-leszerelésre, a civil intézmények létrehozásának támogatására, valamint a bíraskodás és büntetés-végrehajtás rendszerének kiépítésére.⁴³ Ma harmincegy ország (köztük NATO-n kívüli államok) körülbelül ötezer katonája szolgál a válságreagáló műveletben,⁴⁴ folytatva a 2008-ban átalakult, akkortól már független Koszovói Köztársaság védelméhez és biztonságának megteremtéséhez, valamint a koszovói lakosság szabadságának biztosításához való hozzájárulást. A 2008. február 17-én kikiáltott koszovói függetlenséget követően ugyanis a szövetségesek megegyeztek abban, hogy amennyiben az ENSZ Biztonsági Tanácsa másképp nem határoz, az államok tovább állomásoztatják csapataikat a koszovói KFOR-ban. Miután pedig az ENSZ BT meghozta döntését a misszió folytatásáról, a NATO tagjai megegyeztek az új állam létrejöttéből fakadó kihívások kezelésére szolgáló új feladatok meghatározásában.⁴⁵ A NATO a békeművelet új tevékenységi körébe sorolta a koszovói biztonságos környezet létrehozását, a társadalmi biztonság megerősítését, a nemzetközi humanitárius szervezetek és civilek jelenlétének támogatását és a velük történő együttműködést, a stabil, demokratikus, multietnikus és békés Koszovó fejlődésének támogatását; valamint a koszovói biztonsági erők fejlesztésének biztosítását.⁴⁶

A megújított KFOR hatáskörébe tartozik továbbá a Koszovói Védelmi Alakulat (*Kosovo Protection Corps*) fokozatos visszahívása, ezzel párhuzamosan a Koszovói Biztonsági Erők (*Kosovo Security Force*) kiképzése. A KFOR-ban szolgáló erők feladatkörébe tartozik mindemellett a védelmi feladatok átadása az önkéntesekből létrehozott, professzionális, könnyű fegyverzetű, többnemzeti koszovói rendvédelmi erőknek, amelyek ezenkívül felelősek a civil hatóságok számára a katasztrófa- és veszélyhelyzetek elhárításában nyújtott támogatásért is.⁴⁷

40 Az áldozatok egyrészt az ISAF-ben, másrészt az *Operation Herrick* katonai műveletben teljesítették szolgálatukat.

41 *Operation Enduring Freedom*. icausalities.org, 2014. 05. 29.

42 UK forces: Operations in Afghanistan. Guidance. www.gov.uk.

43 United Nations Security Council Resolution 1244 (1999). www.un.org.

44 Kosovo Force. Key Facts and Figures. www.nato.int.

45 NATO's role in Kosovo. www.nato.int.

46 NATO Mission in Kosovo (KFOR). www.aco.nato.int.

47 Kosovo Force. Key Facts and Figures. www.nato.int.

A KFOR e feladatok teljesítése során együttműködik az ENSZ és az Európai Unió tagállamaival, valamint a nemzetközi közösség szereplőivel is egy élheterőbb, stabilabb, békes Koszovó felépítése érdekében. A Belgrád és Priština között 2013 áprilisában létrejött együttműködési megállapodás alapján a szemben álló felek vállalják, hogy törekedni fognak egymással fenntartott kapcsolataik javítására, valamint a Nyugat-Balkán euroatlanti integrációjának elősegítésére. A Szerbia és Koszovó által aláírt megállapodás legfontosabb eszköze a szerződésben foglalt célok megvalósításának elősegítését garantáló KFOR-békeművelet.

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének döntése alapján, valamint a KFOR mandátuma szerint⁴⁸ a NATO akkor kezdi el fokozatosan kivonni Koszovóban állomásozó erőit az országból, amikor a biztonsági helyzet ezt már egyértelműen lehetővé teszi. A NATO hivatalos nyilatkozatai szerint, mielőtt hosszú távú, folyamatos stabilitás mutatkozik a koszovói biztonsági helyzetben, a KFOR egyre kisebb jelenlétet fog biztosítani a térségben, bízva a koszovói nemzeti hadsereg és egyéb rendvédelmi szervek rugalmasságában és szakértelmében.⁴⁹

A békeművelet megindításától, vagyis 1999. június 12-től egészen 2012 májusáig összesen tizenkilencezer brit katona teljesített szolgálatot a NATO KFOR-missziójában. Bár 2012-ben Nagy-Britannia kivonta az erőit, és jelenleg már csak egy fővel támogatja a missziót, azonban az addig eltelt tizenhárom évben békefenntartó tevékenységében közel ugyanolyan súlyos esett latba a KFOR, mint az afganisztáni ISAF-művelet.⁵⁰

Konklúzió

A nemzetközi kapcsolatok elméletében elfogadott álláspont szerint a poszthidegháborús időszakban az államok nemzetközi rendszerben elfoglalt pozíciójának meghatározásához elengedhetetlen a békefenntartásban végzett tevékenységük vizsgálata. A hidegháború lezárulását követő időszakban a nemzetközi kapcsolatok természetét illetően tapasztalható változások alapján kijelenthető, hogy minél nagyobbak egy adott állam béketámogató műveletekbe nyújtott felajánlásai, annál befolyásosabb pozíciót foglalhat el a nemzetközi szervezetekben működő döntéshozatalban.

Mivel az Egyesült Királyság aránytalanul nagyobb részt vállal a NATO békefenntartó tevékenységéből, mint bármely más nemzetközi szervezet által vezetett béketámogató folyamatból, felmerül a kérdés, milyen tényezők motiválhatják az Egyesült Királyságot e döntésében.

Az Egyesült Királyság igen jelentős NATO-felajánlásainak mélyebb okai alapvetően egyrészt a transzatlanti kapcsolatok fontosságában és az ország és az Egyesült Államok viszonyában, másrészt pedig abban keresendők, hogy a NATO olyan elit katonai és politikai szövetséget jelent a békefenntartásban legjelentősebb pozíciót betöltő államok körében, amelynek elhanyagolása az államok presztízvesztését vonhatja maga után. Az ok-okozati összefüggések között érdemes megemlíteni azt a tény is, hogy a békefenntartás gya-

48 United Nations Security Council Resolution 1244 (1999). www.un.org.

49 NATO's role in Kosovo. www.nato.int.

50 Kosovo Force Key Facts and Figures. 2013. 10. 01.

korlati tapasztalatai szerint a világ különböző részein zajló béketámogató műveletek közül a NATO által vezetett műveletek bizonyulnak a leghatékonyabbnak. E missziók sikerének alapvető oka az lehet, hogy a békefenntartásban „vetélytársnak” számító két másik nemzetközi szervezet közül az ENSZ katonái a Brahimi-jelentést követő reform ellenére a mai napig is csak nagyon szűk mandátummal végezhetik munkájukat, az Európai Unió béketámogató mechanizmusa és tevékenysége pedig egyrészt még „gyerekcipőben jár”, másrészt saját európai hadsereg nélkül nem sok kilátás van az EU biztonság- és védelempolitikájának igazán hatékony érvényesítésére. Mindennek következtében az Egyesült Királyság is – hasonlóan több nagy békefenntartó szövetségéhez – szívesebben küldi fegyveres erőit a saját irányítása alatt működő NATO válságreagáló műveleteibe, mint bármely egyéb szervezet békefenntartó tevékenységének támogatására.

Ami az Egyesült Királyság békefenntartó tevékenységének jövőjét illeti, a 2014 nyarán esedékes, Afganisztánból történő teljes kivonulás érdekes kérdéseket vet fel a brit haderő további alkalmazására vonatkozólag. Az ISAF-misszió befejezése után akár bizonytalanná is válhat az Egyesült Királyságnak a nemzetközi rendszerben elfoglalt pozíciója. Másrészt viszont, figyelembe véve a 2008-as válság óta folyamatosan zajló haderőreformot, az Afganisztánban állomásozó ötezer-kétszáz fős kontingens kivonása és határokon belül történő további alkalmazása pozitív hatást is gyakorolhat a brit fegyveres erők fejlesztésére, amennyiben a csapatok visszavonásának következtében anyagi források szabadulnak fel a brit védelmi büdzsében.